

ОГЛЯД ІНСТРУМЕНТІВ ПІДТРИМКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

(за період 01–28 лютого 2023 р.)

Бюджетна політика

У лютому 2023 р. в умовах повномасштабного воєнного вторгнення РФ на територію України уряд продовжував роботу щодо формування нормативної бази для виконання Державного бюджету України в 2023 р., уживав заходів з удосконалення механізмів підтримки населення та бізнесу.

Міністерство фінансів України поінформувало про стан виконання Державного бюджету України в лютому 2023 р.¹. За оперативною інформацією Держказначейства, у січні – лютому 2023 р. касові видатки державного бюджету становили 446,6 млрд грн (у т. ч. загального фонду – 410,3 млрд грн, що становило 86,8 % від розпису звітного періоду). *Для порівняння:* у січні – лютому 2022 р. касові видатки державного бюджету становили 183 млрд грн.

За два місяці 2023 р. державний бюджет було виконано з дефіцитом у сумі 161,1 млрд грн (дефіцит загального фонду державного бюджету становив 172,1 млрд грн при запланованому дефіциті за цей період у сумі 326,1 млрд грн). Дефіцит державного бюджету було профінансовано за рахунок внутрішніх (84 млрд грн) та зовнішніх (142,8 млрд грн) джерел.

Триває робота щодо формування необхідної нормативної бази для забезпечення виконання Державного бюджету України в 2023 р., а саме:

– розробляються та затверджуються порядки використання коштів державного бюджету. За інформацією Мінфіну, станом на 16 лютого 2023 р. із 54 порядків використання бюджетних коштів Кабінет Міністрів України затвердив лише 25²;

¹ У лютому до загального фонду державного бюджету надійшло 132,2 млрд гривень / М-во фінансів України. 02 берез. 2023.

URL:https://mof.gov.ua/uk/news/u_liutomu_do_zagalnogo_fondu_derzhavnogo_biudzhetu_nadiishlo_1322_mlrd_griven-3867

² Мінфін: Станом на 16 лютого затверджено 25 з 54 порядків використання коштів Держбюджету-2023 / М-во фінансів України. 20 лют. 2023.

URL:https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_stanom_na_16_liutogo_zatverdzheno_25_z_54_poriadkiv_vikoristannia_koshtiv_derzhbiudzhetu-2023-3848

– затверджуються паспорти бюджетних програм. Мінфіном погоджено 302 паспорти бюджетних програм із 434 бюджетних програм, які потребують затвердження паспортів у поточному році (станом на 15 лютого 2023 р.)³. Відповідно до вимог статті 20 Бюджетного кодексу України головні розпорядники коштів державного бюджету розробляють та протягом 45 днів з дня набрання чинності Законом про Державний бюджет України затверджують за погодженням з Мінфіном паспорти бюджетних програм. Тобто такі паспорти мають бути погоджені до 14 лютого.

Несвоєчасне затвердження порядків використання бюджетних коштів та паспортів бюджетних програм має наслідком зупинення реалізації відповідних бюджетних програм. Важливо, що Закон України «Про Державний бюджет України на 2023 рік» Верховна Рада України прийняла 3 листопада 2022 р., а Перелік бюджетних програм на 2023 рік, за якими необхідно затвердити нові порядки використання коштів державного бюджету або внести зміни до існуючих порядків, схвалено на засіданні Кабінету Міністрів України 29 листопада того ж року. Тобто головні розпорядники бюджетних коштів мали достатньо часу на забезпечення своєчасного формування відповідної нормативної бази. На жаль, така ситуація спостерігається щороку, що свідчить про неналежний рівень дотримання головними розпорядниками бюджетних коштів бюджетної дисципліни.

У лютому 2023 р. затверджено кілька важливих документів:

– *Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання грантів для створення або розвитку бізнесу* (постанова Кабінету Міністрів України від 04 лютого 2023 р. № 98). Кошти планується спрямувати на надання безповоротної державної допомоги суб'єктам господарювання у формі грантів на створення або розвиток переробних підприємств; надання грантів для створення або розвитку садівництва, ягідництва та виноградарства, тепличного господарства. У Державному бюджеті на 2023 р. за бюджетною програмою «Надання грантів для створення або розвитку бізнесу» передбачено 1,37 млрд грн. Цей Порядок дасть змогу забезпечити відповідну державну підтримку сільськогосподарських товаровиробників, стимулювати збільшення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції та створення нових робочих місць;

– *Порядок використання коштів фонду ліквідації наслідків збройної агресії* (постанова Кабінету Міністрів України від 10 лютого 2023 р. № 118). Кошти фонду спрямовуються на: 1) будівництво, реконструкцію, реставрацію, капітальний ремонт громадських будівель та захисних споруд цивільного захисту;

³ Мінфін: результати моніторингу складання паспортів бюджетних програм на 2023 рік станом на 15 лютого / М-во фінансів України. 15 лют. 2023.

URL: https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_rezultati_monitoringu_skladannia_pasportiv_biudzhethnikh_program_na_2023_rik_stanom_na_15_liutogo-3843

2) реконструкцію, капітальний ремонт об'єктів критичної інфраструктури; 3) будівництво, реконструкцію, капітальний ремонт, розроблення проєктної (проєктно-кошторисної) документації будівель для забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб (ВПО); 4) розроблення проєктної (проєктно-кошторисної) документації для об'єктів, які зруйновано внаслідок збройної агресії РФ проти України; 5) закупівлі шкільних автобусів, спеціального транспорту для закладів охорони здоров'я та комунальних підприємств із благоустрою територій; б) придбання житла для громадян України, відповідні об'єкти нерухомого майна, об'єкти будівництва (їх складові частини) яких знищено. Цим Порядком також визначено: умови виділення коштів; механізм звернення про виділення коштів фонду обласними, Київською міською держадміністраціями; перелік документів, які подаються разом із зверненням та обґрунтовують необхідність їх виділення. Кошти виділятимуться за рішенням Кабінету Міністрів України в межах коштів, що фактично надійшли до цього фонду. Законом України «Про Державний бюджет України на 2023 рік» на ці цілі передбачено 35,5 млрд грн. Цей Порядок дасть змогу впорядкувати механізм виділення коштів для відбудови та підвищення добробуту населення, яке постраждало внаслідок збройної агресії РФ проти України;

– *Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансового забезпечення заходів функціонування і розвитку внутрішніх водних шляхів та інфраструктури внутрішнього водного транспорту* (постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2023 р. № 155). Згідно з цим Порядком кошти спрямовуватимуться на: обслуговування внутрішніх водних шляхів для утримання їх у судноплавному стані; будівництво, реконструкцію, ремонт і утримання стратегічних об'єктів інфраструктури внутрішнього водного транспорту; здійснення заходів щодо забезпечення безпеки судноплавства та навігаційно-гідрографічне забезпечення судноплавства на внутрішніх водних шляхах; функціонування, реконструкцію, ремонт та розвиток річкової інформаційної служби; утримання, реконструкцію, ремонт, технічне переоснащення та охорону судноплавних гідротехнічних споруд (судноплавних шлюзів), а також витрати на використання споруд для пропуску суден тощо. Законом України «Про Державний бюджет України на 2023 рік» на ці цілі передбачено 668,4 млн грн;

– *Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для придбання Міністерством енергетики облігацій внутрішньої державної позики відповідно до статті 9 Закону України «Про впорядкування питань, пов'язаних із забезпеченням ядерної безпеки»* (постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2023 р. № 156). Цим Порядком передбачено процедуру придбання Міненерго емітованих Мінфіном державних облігацій, механізм взаємодії з первинними дилерами тощо. Зокрема, бюджетні кошти спрямовуються на

придбання облігацій із строком обігу від одного до п'яти років (середньострокові державні облігації) та понад п'ять років (довгострокові державні облігації). Документ, про який ідеться, дасть змогу розмістити наявні у Міненерго кошти фінансового резерву в ліквідні державні облігації та забезпечити їх від знецінення.

Довідково. Статтями 9-10 Закону України «Про впорядкування питань, пов'язаних із забезпеченням ядерної безпеки» передбачено, що з метою захисту коштів фінансового резерву від інфляції та отримання додаткового джерела його формування ці кошти можуть розміщуватися в цінні папери, які емітуються державою, та облігації міжнародних фінансових організацій, що розміщуються на території України. Кошти фінансового резерву використовуються виключно на фінансування розроблення проєкту зняття з експлуатації ядерної установки, заходів, пов'язаних з припиненням експлуатації та зняттям з експлуатації ядерної установки.

Крім того, було вдосконалено механізм розподілу в 2023 р. додаткової дотації з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення повноважень органів місцевого самоврядування на деокупованих, тимчасово окупованих та інших територіях України, що зазнали негативного впливу у зв'язку із повномасштабною збройною агресією РФ. Зокрема, під час розподілу цієї дотації враховуватимуться дані станом на 01 січня 2023 р. щодо кількості внутрішньо переміщених осіб, які перемістилися після 24 лютого 2022 р., та надходження до місцевих бюджетів податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) станом на 01 січня того ж року. У Державному бюджеті України на 2023 р. на такі цілі планується спрямувати 24 млрд грн. Це дасть можливість раціонально здійснити розподіл додаткової дотації, ураховуючи останні звітні дані про кількість ВПО та надходжень від ПДФО як базових показників, на основі яких розраховуються розміри державної підтримки регіонів (постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку та умов надання у 2023 році додаткової дотації з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення повноважень органів місцевого самоврядування на деокупованих, тимчасово окупованих та інших територіях України, що зазнали негативного впливу у зв'язку з повномасштабною збройною агресією Російської Федерації» від 24 лютого 2023 р. № 159).

Здійснюється робота щодо забезпечення фінансування низки невідкладних заходів. З цією метою прийнято рішення про виділення коштів із резервного фонду державного бюджету:

- 30 млн грн – на закупівлю палива для забезпечення стабільної роботи дизельних генераторів з метою відновлення електропостачання об'єктів критичної інфраструктури та багатоквартирних будинків на території Одеської області (розпорядження Кабінету Міністрів України від 07 лютого 2023 р. № 115-р);

- 450 млн грн – для будівництва фортифікаційних споруд у Харківській області (розпорядження Кабінету Міністрів України від 07 лютого 2023 р. № 116-р).